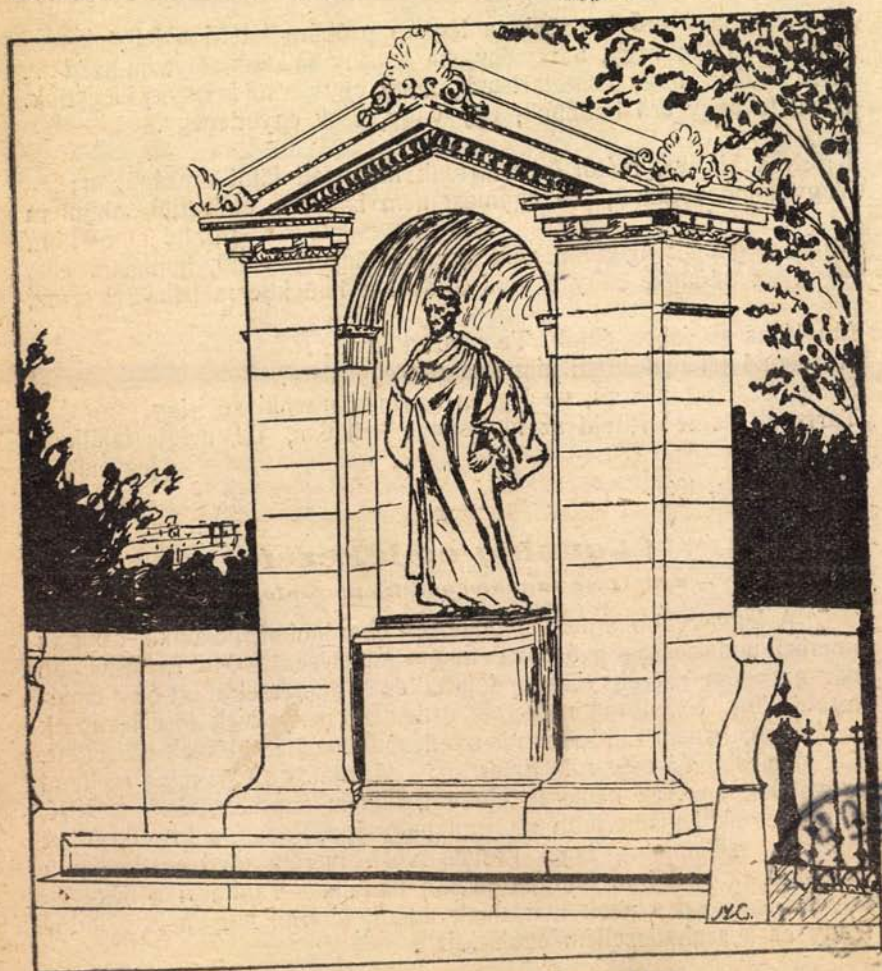

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉBÉ
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Cjanning emlékoszlopa Londonban.

Vári Albert ur
 Str. Al. Vlăhuța 6 [Bolyai-u.]

TŰZHELY MELLETT

Tartsunk össze.

Megadom magam, Uram, hiába küzdök ellened,
Te azt parancsoltad, hogy éljek, s a küzdő tömeggel törjek előre;
Meghalni akartam, mert egyszer úgy éreztem, hogy nem bírom
[tovább a küzdő végtelent.
Ma megadom magam neked, kimegyek újra a csata mezejére.

Isten, te nagy erő bennünk, a tegnap próbára tetted a lelkünk,
Ma a biztatás vagy, a remény, ha kicsiny sajkánk sülyedni kezd...
Arra tanítsz, hogy összetartsunk, hogy egyszer mi is naggyá legyünk.
Isten, te nagy erő bennünk, egy vagy, csak egyetlenegy.

Királyok királya, mától összetartunk hatalmad földi országában;
Vagy mind veszünk, de egymást nem hagyjuk eltévedni, ahonnan
[többé nincs kiút.
Mind megadjuk magunk, nem lesz köztünk eltévedő, hontalan.
— A mi bününk, hogy a sors törével a hitünkbe is néha beleszurt.

Ma lázas sietésben élünk, Te akarod így...
A rohanó pillanatokban alig találunk egymásra,
S ha összehoz a sors, ne legyen egymásra senki se irigy.
Tartsunk össze! Rövid az idő, sietve kell élni, de mégis találjunk
[egymásra.

Genova, 1930.

ifj. Gspann Károly.

Channing emlékezete

— születése százötvenedik évfordulóján. —

A legnagyobb amerikai unitárius hitszónokot, halálakor csak az amerikai unitáriusság gyászolta meg. Születése 150.-ik évfordulóján már az egész művelt világ hódolattal és elismeréssel állott meg emlékezete előtt. Számosan méltatták érdemeit, melyeknek híre nemcsak hazájában, hanem Európában is mindenfelé megbecsülésnek örvendett. Találónan állapítja meg róla Emerson: „Bámulatos a Channing szellemi hagyatéka, mert az nemcsak elbűvöl, hanem parancsol is.“ A XIX. század egyik legismertebb szellemi nagysága, Renan, a következőket írja róla: „Channing igazi próféta volt, mert a jövő evangéliuma harangjának első intó hangját tisztán hallotta. Tanításai a béke és szeretet tanításai s azok maradnak mindig, bármi legyen is a tudomány és a szabadszellelem evolúciója“.

Születése százötvenedik évfordulóján az amerikai és angol unitárizmus ismét felidézi halhatatlan szellemóriásának emlékezetét. A Dávid Ferenc Egylet is emlékünneppélyl fog áldozni emléke előtt. Lapunk olvasói előtt a következő pár vázlatos vonással próbáljuk életét és egyéniségét ismertetni:

Channing Newportban, Rhode Island államban született 1780 április 7-én. Odahaza kezdi meg tanulmányait, majd apja halála után 1794-ben kerül a Harvard Universitybe, ahol négy esztendőn keresztül végzi középiskolai tanulmányait. Anyja nehéz anyagi helyzetén akar segíteni, amikor a Richmond-családnál, nevelői állást vállal. A szokatlan környezet amugy is gyöngge szervezetét megtámadja és így visszatér anyjához. 1801-ben megválasztják a Harvard kollégiumba segédtanárnak. Szónoki hire ekkor már meglehetősen elterjedt. Két egyházközségtől kap meghívást lelkészi állás elfoglalására. Ő a bostoni Federal-street-i gyülekezet lelkészi állását foglalja el, ahol egészen haláláig — 1842 október 2-ig — meg is marad. Liberális theologiai felfogása a társadalmi élet más mezéjén is megnyilatkozott. Ba-timoreban, 1819-ben mondott híres beszéde után az egész Unió figyelme reáterelődik. 1821-ben a Harvardon tiszteletbeli theologiai doktorrá avatják. Európa több államában utazásokat tesz s mindenütt a legnagyobb tisztelet és szeretet övezi körül.

Mint lelkész majdem negyven esztendeig, egészen haláláig megmaradt eredeti állomáshelyén. Életfilozófiája ez alatt az idő alatt lényegesen átalakul. A szónoklás mellett kezd az írással is foglalkozni s ezzel megkezdődik irodalmi munkássága, melynek folyamán ugy az aktuális társadalmi kérdésekkel, mint az egyházi irodalom problémáival nagy alaposzággal és tudással foglalkozott. Ott látjuk az elsők között, akik küzdenek a rabszolgaság embertelen és elavult szokása ellen. Korának egyik élesszemü bírálója volt, így figyelemmel kísérte és bírálta a társadalom égető problémáit és napirenden levő kérdéseit. Soha sem idegenkedett attól, hogy véleményt nyilvánítson oly kérdésekben, melyekből remélhetett valami hasznot a tisztultabb kereszténység számára. Észreveszi a munkásosztály elnyomott és lehetetlen helyzetét. Tudja azt, hogy az eljövendő nemzedékek sora a nevelésen fordul meg, sokat ír a különböző osztályok neveléséről, de külön foglalkozik a theologiai neveléssel és az önnevelésnek mai korban már döntő jelentőségü kérdéseivel. Egyike az antialkoholista mozgalom legelső harcosainak. Ismeri annak a hatalmas összegnek az értékét, amit minden állam a szeszadó révén vesz be, de felhívja a figyelmet arra, hogy a nemzet sokkal nagyobb árat fizet ezért, mert az alkohol mértéktelen élvezete a nemzedékek degenerálására vezet. Megrázóerejü fejtegetéseit az amerikai szesztilalmi törvény előadói és védelmezői, a mai korban is számtalanszor idézték és használták fel. A béke apostola s a háborút, mint az emberiség egyik legnagyobb rosszakaróját tünteti fel. Ezzel szemben felhívja a figyelmet a szellemi és erkölcsi téren való győzelemnek a szépségére és dicsőségére.

Munkáinak egyik igen tekintélyes részét 1870 és 80 között, Kriza János és Ferencz József püspökök vezetése alatt, a kolozsvári főiskola tanárai és papjai magyar nyelvre lefordították és hat kötetben ki is adták. A lelkész Channingnek életfelfogása a tökéletes élet c. prédikációs kötetében tükröződik vissza a legvilágosabban. Minden ember életének célja e földön a tökéletes élet. Beszédei mély, elmerülő, őszinte vallásos hit jellemzi. Hite az örökkévalóság gondolatában éri el csúcspontját. Fejtegetéseinek gyakorlati iránya a láthatatlan egyetemes egyházban való hitében nyeri el betetőződését. „Egy test és lélek vagytok s Krisztusnak is csak egy s nem több egyháza van. A Krisztus a fő és a keresztyének az ő teste, egymásnak tagjai. Amaz a szegletkő és ezek képezik a templomot, őreá, mint alapra fektetve. Ő a pásztor és mi a nyáj. Ő a szállító, mi vagyunk a szállóvesszők!”

* * *

Magasan felettünk állott ő szellemben és akaratban egyaránt. Valóban azok közül a kevesek közül való, aki megtalálta az igaz utat s kézenfogva igyekezett azon elvezetni embertestvéreit a tökéletes élet megismerésére. Ez az ő legnagyobb érdeme. Áldassék érette emlékezete! . .

Ferencz József.

Dávid Ferenc cellája előtt.

Mit érek véle, hogy az ember-elme
A csillagmozgás törvényét meglelte; —
Hogy beelát a Tejut-óceánba,
Hol minden csepp egy roppant Nap világa; —
Hogy megtudám: a Véga csillag fénye
Sok éve száguld mig a Földre ér le;
Hogy ezredév merül a semmiségbe:
S a Rádium-atóm még sincs kiégve...
Hiába emelők az Észet a trónra,
Hiába hajolunk előtte porba:
Newton és Kant és Kepler napvilága
Kis mécses csak az örök éjszakába'!
S a roppant Ūr, hol csillagmécses égnek,
Küszöbje csak a Véghetelenségnek!
Megtorpan itt az Értelem erője,
Csak vergődünk s — nem érkezőnk elébbre.
Beütöközünk az Ignoramibus-ba,
Ezen túl minden — pusztaságos pusztá!
Idő és Tér? csak szó, — de mi a lényeg?
Mit tudni vélünk: meddő, üres képek!
Törvényüket agyunk bár megtanulta,
A lényeg mégis — „qualitas occulta“.
A Végtelenhez Értelem nem érhet,
A Végek mibenlétéhez nem férhet!

A Tudománynak oly hideg a fénye :
 Csak tündököl, de nincsen melegsége.
 Csak okos állapotember nő belőle,
 Didergek, fázom... félek, félek tőle!
 — És eljövök a Hitnek templomába,
 Benéztem Dávid mártir-cellájába :
 Körülölelt a Hitnek fényessége
 S kinyílt szívem, mint bimbó napsütésre.
 Itt nincsen *Mért?* Nincs tépelődés, kérdés,
 Itt nincs cauzális nexus-lépcsőlépés :
 Az Ur — mindennek kezdete és vége —
 Van itt jelen: borulj le elejébe!
 Itt Dávid lelke szárnyalását érzed...
 Megérkezél: a Végtelent elérted!

Wencel Miksa.

Jáirus leánya.

Mivel a „csoda“ kifejezés a tudomány nyelvében nem fordul elő, nem szabad a csoda tudományos értelmezéséből kiindulni. A tudomány a tények és jelenségek közül semmit sem nevez csodának; az elképzelt dolgok közül pedig csodának nevezné azokat, amik nem egyeznek meg a természettörvényekkel, — ha azok valószínűnek. A zsidók a tények és jelenségek közül csodának nevezték azt, amit nem tudtak megmagyarázni. Továbbá a zsidók nem ismertek tényeket és jelenségeket, hanem csupán tetteket, cselekedeteket. Ez a kettős szempont magyarázza meg például azt, hogy a zsidók csodának tartották a világot és azt hitték, hogy a világot az Isten „csinálta“. Ám világos, hogy a világ csak megvolt a Jézus korában is, noha a zsidók a legcsodálatosabb dolgokat tartották a világról. Kinek jutna eszébe kétségbe vonni azt, hogy a világ volt és hogy a Föld valahogyan keletkezett, és hogy az ember is valahogyan lett, csupán azért, mert a zsidók mindezeket a tényeket csoda formájában mesélik el? És szabad-e, kérdelem, azt mondanunk, hogy a Bibliában leírt események egynémelyike nem történt meg, csupán azért, mert azokat az eseményeket az evangélisták csoda formájában adják elének? Pláné: szabad-e azt mondanunk, hogy az evangélisták kitalálták azokat a történeteket?

Az evangélium csodái egy történeti személyhez fűződnek, tehát történeti események és kritikájuk is történeti lehet csak. Első kérdés: az elbeszélő hitelessége. Nos *a)* az evangélisták jóhiszeműek és *b)* megtörténtnek hallott dolgokat mondanak el. A fontosabbakat írásokból merítik, amelyek ma már elvesztek s amelyek szemtanuk vallomásain íródtak. A kevésbé fontosakat leírják, ha olyantól hallották, aki „valakitől“ hallotta. Ezek a legeltorzultabbak, de nem feltétlenül koholmányok. S ha valamely esemény ma lehetetlenség látszatát kelti, annak oka nem a tóditás, hanem a rövidítés. Minden elmondásnak a rövidítés a lényege: a legfontosabb momentumok megrögzítése. Ha pl. az I. számú terepről (vasut az öblös tenger-

part közvetlen mentén) a II. számú rajzot (vasut az öböltelenre egyszerűsített tengerpart közvetlen mentén) készítem, meghamisítom a terepet, de nem az összefüggést. De ha most valaki, aki a terepet nem ismeri, erről az elnagyolt II. rajzról csak a vasutvonalat rajzolja meg s mi a pontos tereprajzunkba akarjuk a vasut-rajzot illeszteni, akkor a következő III. számú képet kapjuk: a vasutvonal metszi az öböt. Erre azt mondjuk, hogy lehetetlen és azt mondjuk, hogy a jelzett vasutvonal nem is létezett soha. Csakhogy persze tévedünk. Minden elbeszélésnek ez a sématisztusa és minden elbeszélés hamis bizonyos pontokon. Ma még a költött elbeszéléseknél is vigyázunk, hogy sématisztusunk a „természettörvény“ tengernyelvét ne messe; a zsidók azonban a természettörvény tengernyelvét nem ismerték és csodasématisztusuk azt metszi. Ki kell azonban javítani rajzukat a kellő pontokon és akkor, ha hitelességük ellen más kifogás nincsen (tanuk érdekeltsege, hazug természete stb.), történeti tényekként elfogadhatók, azonban a belőlük vont konklúzió igen gyakran nulla, de mindig lényegesen más, mint az evangélisták konklúziója.

Vegyük hát figyelembe a következőket: A zsidók a tények közül neveztek egyetmást csodának, így az általuk leirt csodák alapjelenségében nincs lehetetlen. Amit ember nem tudott megcsinálni, az csodaszámba ment, még ha maga a tény nem is volt csodálatos, mihelyt valaki megcsinálta. Csakhogy akkor az a valaki Isten kiválasztottja volt és voltaképpen az Isten cselekedett helyette. A csoda tehát nem a megtörtént tényben van, hanem a tény megtörténtében; vagy szabatosabban: a hangsúly a csodatevőn van. Például a szél fúj, a tó hullámszik. Hirtelen megáll a szél, lecsillapul a tó hullámszása. Ez nem csoda, mert napról-napra megtörtént a zsidók szeme előtt. De ha abban az időben áll el a szél és csillapul le a tó hullámszása, amikor Jézus akarja, az csoda. Mivel más hiába akarja ugyanazt. Az akaratos és makrancos zsidók előtt tehát csodatevő volt az, aki mindig alávetette magát az Isten akaratának, aki mindig azt akarta, amit az Isten akar; mert hiszen annak az akaratára mindig teljesedett. A modern tudós és Jézus egyaránt csodatevő a Kr. u. 30. évben élő zsidók szemében. Jézus azonban hiába tanította így imádkozni a zsidókat: „legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy itt alant a földön is“ (ugyanezen az alapon éri el „csodálatos“ eredményeit a mai tudomány is), nem igen értették meg ezt a felséges gondolatot, ami pedig csirája a fényes keresztény civilizációnak. A Jézus tetteit tehát olyan szemmel nézték a zsidók, mint amelyek soha meg nem történhetnek Jézus nélkül; a Jézus akaratában vették észre a középpontot és azt Isten akaratára mellé magasztosították (jogosan is, de erre nincs helyem kitérni); s ennek siralmas következménye volt, hogy az elbeszélés sématisztusát nem alkalmazták az Isten akaratának tengernyelvéhez s lekurtított (máskülönben elég hü) elbeszéléseik gyakran modern értelemben vett csodákká torzultak (lehetetlenséggé: vasutvonalai metszik természettörvényvonalainkat), erről azonban ők nem tehetnek, mert nem ismerték a természettörvényt.

Már most arra kérem az olvasót, vegye elő a Bibliát és olvassa el a Luk. VIII. 41—56. verseit és hasonlítsa össze azzal a leírással, amit én ennek alapján a közetkezőkben állítottam össze:

JÁIRUS LEÁNYA.

Ime eljött egy ember, Jáirus nevezetű. A zsinagóga feje volt. Jézus lábai elé esett, (akiről tudta, hogy ért a betegek gyógyításához) és kérte, hogy menjen be az ő házába. Mert volt neki egy tizenkét esztendő forma egyetlen leánya és az halálán volt. (Már mindennel megpróbálkoztak, de semmiként sem tudtak rajta segíteni. Jézus azonnal elindult Jáirussal és utközben kikérdezte őt a leánya bajáról. Javában beszélgettek), mikor eléjük jött egy ember a zsinagóga fejének házából, mondván Jáirusnak: Meghalt a leányod, ne fáraszd a Mestert. (A kétségbeesett Jáirus tanácstalanul tekintett Jézusra), Jézus pedig mikor ezt hallotta, (vigasztalni kezdte a fejevesztett apát), mondván: Ne félj, csak higgy, (talán még segíthetek. És csodálkozott Jáirus, hogy Jézus segíteni akar meghalt leányán; de Jézus egyebet értett. Talán csak elájult a leány, — gondolta, mert lehetségesnek tartotta ezt azok után, amit Jáirustól hallott a leány bajáról. Tovább mentek tehát.) Bémenvén pedig a házba, senkit sem bocsáta be (Jézus), csak Pétert, Jakabot, Jánost és a leányzó atyját és anyját. Srának pedig mindnyájan és gyászolák azt, ő pedig (nagyjában megvizsgálá a leányt és) mondá: Ne sirjatok, nem halt meg, hanem (eszméletét veszítette.) És kinevették őt, (ugy) tudván, hogy meghalt. Ő pedig mindenkit kiküldött, (mert meg kellett bontania a leány ruházatát, hogy eszméletre hozhassa; ám a leány már nagyocska volt, mert a zsidók hamar fejlődnek. Mikor a leány eszméletre hozta és a ruháit rendbeszedte, mindenkit behívott) és a (mozdulatlanul fekvő) leányzó kezét megfogván, kiálta, mondván: Leányzó, kelj fel! (Az Jézusra nézett) és azonnal felkele. És (akik ott voltak, azt hitték, hogy a Jézus parancsszava tette azt, hogy) visszatére annak lelke. (A leány nagyon gyenge volt), és Jézus megparancsolá, hogy adjanak neki enni (és meghagyta a szülőknek, hogy ezután is hogyan gondozzák) És elálmélkodának annak (örvendező és hálálkodó) szülei; Jézus pedig (hiába próbálta megmagyarázni, hogy mi történt, mert a leányt mindenki halottnak tartotta és el is temették volna, ha Jézus nem lép közbe; és a szülők nem hitték el, hogy élve temették volna el a leányukat. Jézus ezt megértvén) megparancsolá, hogy senkinek ne mondják, ami történt, (hanem mondják mindenkinek azt, hogy a leány betegen feküdt és időközben jobban lett. Mert nem akarta, hogy balhit terjedjen a nép között és azt sem akarta, hogy eztán halottakhoz hívják őt, mint valami varázslót. A hír mindazonáltal elterjedt, mert többen hallották, mikor a halál hírért megviték Jáirusnak. A babonás nép pedig csudát látott a dologban és azt látott a három tanítvány is, mert ők látták és halottnak tartották a Jáirus leányát.)

Helyszüke miatt nem jelezhetem, hogy mit tartok korrekcióm-

ból magam is csak hipotétikusnak, vagyis olyannak, ami ugyan nem sérti a természettörvényről alkotott mai fogalmainkat, de mégis valószínűleg eltér a történeti valóságtól. Így aztán az átirrt csoda mindaddig csoda marad, amíg nem bizonyul be, hogy Jézus csakugyan értett a gyógyításhoz. Most azonban olvassuk el a Máté IX. 18-at: Imé, egy főember leborula előtte mondván: „Az én leányom éppen most halt meg; de jer, vesd reá kezedet és megelevenedik“. Ime, azok, akik meg voltak győződve arról, hogy Jézus halottat támasztott fel Jáirus leányában, úgy mondták el a dolgot, megrövidítve, hogy nem lett ugyan belőle nagyobb csoda az ők szempontjukból, mint amilyen a Lukács versiojában való; de a Máté versiojából mégsem lehetne már a történetet rekonstruálni, mert annyira sématisztikus, hogy minden ponton metszi a természettörvény és a józanész vonalait. Mert lehetetlen, hogy egy művelt zsidó gyógyítót hívjon egy halott mellé és lehetetlen, hogy Jézus egy halott feltámasztására vállalkozzék. Lukács versiojából tudjuk, hogy Jézust nem akarták „tovább fárasztani“, mikor úgy tudták, hogy a leány már meghalt, de Jézus, aki egy élő leány gyógyítására elindult, folytatja az utat, mert a Jáirus elbeszéléséből nagyjában ismeri a betegséget és tudja, hogy a zsidók gyakran tévesztették össze a félholtat a halottal. (Erre most sajnós, nem térhetünk ki.) De ne higyjük, hogy Lukács felfogása bár egy hajszállal józanabb alapjában, mint a Mátéé: egyszerűen, ő elmond olyan momentumokat is, amik nekünk ugyan végtelenül fontosak, de Máté egyáltalán nem tartotta jelentősöknek azokat. Azok nekünk megmagyarázzák a tényt; Máté azonban a tényt már magyarázva hallotta s az a magyarázat nem szűkségelte az említett momentumokat. És Lukács is azt mondatja Jézussal: „és megtartatik“, amiből nyilván látható, hogy ő is meg volt győződve, hogy Jézus mindenképpen megteheti a maga akaratát, mert az Isten hajlandó alkalmazni a maga akaratát a Jézuséhoz. A csoda sématisztikus szempontjából tehát egyformán igaz (vagy nem igaz) mind a két versio; csak a Mátéé tömörebb és így nem nyújt elég támpontot a korrekcióra. Persze, amikor azt olvassuk aztán, hogy Jézus a vizet borrrá változtatta, akkor be kell vallanunk, hogy itt már annyira sématisztikus az elbeszélés, hogy noha a csoda szempontjából talán benne foglaltatnak az összes lényeges vonások, mégsem fordíthatjuk a természettörvény nyelvére; számunkra az a csoda használhatatlan (noha az is egy megtörtént eseménynek a csoda szempontjából meg nem hamisított elmondása lehet; nem tódtak ahhoz semmit, éppen az a baj, hogy elhallgatták a lényegtelen vonásokat, amik megmagyaráznák nekünk a dolgot). Nem szántszándékkal alakították modern értelemben vett csodává ezt az eseményt az evangélisták. Magát az eseményt tekintették csodának a szemtanúk és nem képzelődtek, tóditottak, amikor úgy mondták el, hogy kezeik között tényleg csodává alakult.

Szekely László.

Találkoztam Vele.

Ahogy találkozik két patak a völgybe'
 S aztán szétszaladnak talán mindörökre.
 Ahogy a fa találkozik a fával.
 Egy ezer idegennel és mégis önmagával.
 Így találkoztam Vele.

Ahogy a csillagok találkoznak az éjbe'
 S aztán lehullanak az örök Semmiségbe!
 Ahogy a Holnap találkozik a Mával,
 A Hazugság az örök Igazsággal:
 Így találkoztam Vele.

Ahogy a rimek találkoznak a versben
 És dalol a vers oh! mind-mind édesebben,
 Ahogy csak virág találkozik virággal...
 Megíttasulva a virágillatától:
 Találkoztam Vele.

Kolozsvár.

Ifj. Bede Emil.

Kendi István

a székelykereszturi unitárius egyházközség énekvezér-tanítója, egyházi tanácsos, életének 44-ik, boldog házasságának 20-ik évében március hó 21-én meghalt.

Szinte lehetetlennek tartottuk e hirt, hiszen csak most voltunk az ő óráján s tanultuk az egyházi éneket, zeneelméletet a kereszturi gimnázium padjai között. Csak most — és már nyugszik csendesen.

Ő előbb ismert engemet, mint arra én emlékezni tudnék. Talán ölében hordozott; talán ő tanította meg az első éneket nekem, akkor, amikor már szárnyra kelt volt — ott a Firtos-hegy tövében, az énlaki kántori lakáson. Aztán én is gimnázista lettem Keresztúron s ő ott fogadott engemet, mint régi ismerősét. S itt folytatta tovább. Tanított ott is dalolni, amit ő úgy szeretett s én is úgy szeretek. S már itt hagyott. Itt hagyott akkor, amikor még oly sok minden várt volna reá. Férfikorának legszebb idejét élte, amikor kettétörött életfája. Amikor már gyönyörködni tudott volna munkásságában s láthatta volna gyermekeit is, hogy célhoz jutnak. Ki fogja őket úgy szeretni, mint ő szerette? A bánatos özvegy, ki most megkettőzött szeretettel fogja őket magához ölelni s az életre vezetni.

Aztán szeretni fogják még mások is, mert ő szerette az embereket, szerette kollegáit s az a szeretet, amelyet másokra árasztott, visszasugárzik; szent eskü támad s melegsége letörli a bánatosok könnyeit.

Emléke a szívünkben él, mert szerettük őt, mint tanuló tanító-

ját, tanító a kollegáját, mint unitárius ember hitsorsosát, mint szé-
kely ember székelő testvérét.

Legyen pihenése csendes ott tul „az árnyak szebb és jobb
honában“. A jó Isten vigasztalja meg a szülőket, özvegyét, gyer-
mekeit és rokonait; törölje le a könnyeket, kötözze be sebeiket.

Legyen emléke örökké áldott.

Kolozsvár, 1930 márc. 30.

Nagy Sándor.

.....

† *Vitéz dr. Kendeŷ-Kirchknopf Gusztáv*

Az erdélyi magyar evangélikusok másodszer veszítették el,
másodszer siratták meg legnépszerűbb egyházi szónokukat és vezé-
rüket, most, mikor véglegesen távozott e földről. De nemcsak ők,
hanem egész Erdély magyarsága részvétet érez halála fölött, hisz
mig itt volt, ugy egyházi, mint köztevékenységeivel egyik oszlopa
volt az erdélyi magyarság ügyét szolgáló egyéniségeknek s Magyar-
országba való expatriálása után is igazi hazája Erdély maradt.

Dr. Kirchknopf Gusztáv a mosonmegyei Rajka nevű község-
ben született 1883 október 22-én. Orvosnak készült s először csak
atyja akaratanak engedelmeskedett, mikor a teológiára iratkozott.
Csak harmadéves korában látta meg, atyja gyógyithatatlan beteg-
ségének hatása alatt azt, hogy egyedüli célra vezető ut számára a
papi hivatás lehet.

Felszentelése után az aszódi ev. egyháztól kapott segédlel-
készi meghívást. Működése körébe tartozott az iklódi ev. leány-
egyház pásztorolása is, mely megerősödvén, anyaegyházzá vált, őt
hiván meg papjának. Tizenhét hónapi működése után Késmárk hivta
meg őt a legfiatalabb pályázót papjának. Pártokra szakadt gyüle-
kezetét erős kézzel szervezte meg ujra, hogy felvehessék a harcot
a folyton terjeszkedő katolikus pánszláv klerikalizmussal.

A munka derekából vette ki őt a kolozsvári egyháznak 1912-
ben történt meghívása. Ettől az időtől kezdve egyik közbecsülésben
álló vezetője lett Erdély magyar közéletének. Minden egyházi és
minden magyar mozgalomban első helyen állott.

Kötelességének tartotta prédikációiban a legégetőbb kérdése-
ket, a szociális kérdéseket megoldani próbálni. Meglátta azt, hogy
a megoldás csak a lélek és test megújulása által lehet és e meg-
újulás áldozatot követel. Ő, mint lelkipásztor, oda áldozta idejét,
munkaerejét, idegeit, szívét, hogy követőkre találhasson.

Életének vezető motívuma egyedül az Istennek való aláren-
delés volt és ezért nem kereste az emberek kegyeit; elveiben nem
hajolt meg az emberek előtt és a megalkuvások korában meg-
ingathatatlan maradt. Inkább elszenvedte az emberek ítéletét, mint-
sem meggyőződését elalkudja. Kolozsváron magyarságát és egy-
házát védte, kockára tette szabadságát, életét, családját, hogy példát

szolgáltasson a gyöngéknek, kishitűeknek, hogy az igazak meghalnak, elpusztulnak, keresztrefeszítetnek, de meg nem hajolnak lelkiismeretük szava ellenére. Kiutasították. Elvették existenciáját, mert félték a bátor embertől. Magyarországra távozott, életkörülményei összeomlottak... csak jelleme és hite nem. Ott elülről kellett kezdenie munkáját és mégis pár esztendő alatt megtanulta nevét és működését becsülni Magyarország egész evangélikus társadalma.

Meghalt fiatalon, 47 éves korában. Szívkoszorúelmeszesedés oltotta ki nemes életét. Az emberben feltör a kérdés, hogy miért? Istenem, miért? Emberi felelet nincs reá. A felelet egyedül Te vagy, Isten és a Te mindentudó rejtett akaratod. Mi megnyugszuuk abban, hogy: „a világ elmulik és annak kívánsága is, de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké“. (1. Ján. II. 17.)

Essig József.

Jöjjetek imádkozni!

Mult alkalommal láttuk, hogy az imádság nem valami mesetérseges aktus, hanem az emberi természetből folyó és önmagától felkivánczó lelki szükséglet. Az imádság tehát nem valami irodalmi műfaj, amelyet művelni, vagy nem művelni egyaránt lehet és szabad, hanem természetes folyamat, amelynek gátat vetni ugyan lehet ideig-óráig, de csak saját lelkünk kárával. Ha ezt beláttuk, próbáljuk most már azt is megállapítani, hogy mi az imádság lényege? A legtöbb ember azt hiszi, hogy az imádság nem egyéb, mint kéréseinknek szavakba foglalása. Amint a gyerek atyjához siet és hízkelve addig-addig kerülgeti, amíg csak kikunyorál tőle két leut krumplicukorra, ép így az ember is dicsőíti és magasztalja az Urat, a mi mennyei Atyánkat, sőt hálát is ad érettünk tanusított jóságáért, hogy aztán a végén előállhasson: „Most pedig, mennyei Atyánk, add, hogy sikerrel játszassunk holnap az élet nagy játszótérén, hogy minél több pénzt szerezhessünk és hogy gazdagok és hatalmasak legyünk, Ámen.“ Amikor pedig naiv kérésük esetleg nem talál meghallgatásra, akkor azonnal előállanak s kifejezik kételkedésüket az imádság hasznára nézve, sőt talán még — Isten bocsássa meg nekik! — azt is felvetik, hogy nincsen is, aki meghallgassa kérésüket, nincsen is Isten. Mit szólna az édesanya, ha azt látná, hogy az ő gyermekei csak akkor szeretik őt s csak akkor lá'ogatják meg, ha kérni akarnak valamit tőle? Mit gondolnánk mi magunk is az olyan testvérről, aki nem azért ülne édesatyjának lábaihoz, hogy a vele való együttlét boldogságában elmerüljön, hanem csak muló javakat, pénzt, miegyebet akarna kikunyorálni tőle? Ugyebár azt mondanók, hogy az ilyen gyermek, az ilyen testvér kicsinyes, anyagias gondolkozású, önző ember?

Képzeljetek el egy árva gyermeket, akit az állami menhely felnevel s aztán kibocsát az életbe. Azért beszélek épen egy ilyen

árva gyermekről, mert én ismertem egyet s azzal a következő dolgok történtek meg. Amint kikerült az életbe, azonnal nekilátott, hogy a megélhetését biztosítsa. Lassanként szorgalmas, becsületes munkával odáig küzdötte fel magát, hogy a mindennapi kenyéren túl már félrakerakott kis tőkével is rendelkezett. Napról-napra, évről-évre jobban ment a dolga s mégis úgy érezte, hogy hiányzik még neki valami. Egyszer aztán találkozott egy művelt és kedves emberrel, aki szívesen elbeszélgetett vele, — ha bánat érte, iparkodott megvigasztalni s ha öröme volt, csendesen, tapintatosan terelte ezt az örömet arrafelé, ahol ez az öröm nem durva kitörésekben, hanem meghitt, belső boldogságban élheti meg rövid perceit. A kis, vagy most már nem is kis, hanem felnőtt árva gyerek, ezentul örvendett, ha esténként munkáját elvégezve, elmehetett ehhez a kedves, művelt barátjához s vele együtt tölthette azt a pár órát, amit munkás élete naponként számára meghagyott. Valóságos menedék volt számára ez a jóbarát, aki műveltségével, magasabb életbölcsségével akkor is segített rajta, amikor nem is adott semmit, csendes, megértő modorával akkor is balzsamként hatott lelkére, amikor talán egy vigasztaló szót sem ejtett ki az ajka. Egyszer azonban csak megszakadt ez az öröm is. Annak a bizonyos jóbarátnak el kellett hagynia a várost, ügyei másfelé szőlították s a mi árvánk úgy érezte, hogy most lett csak igazán árva. Mielőtt megismerkedett volna barátjával, lelke még nem szokta meg a magasabb, tisztább, szentebb dolgok utáni vágyat, csak a mindennapi kenyér megszerzésének gondja foglalta le. Most azonban már kínzó vágygal érezte, hogy nem tudna élni csak a mindennapok szürke szükségleteiért, hogy kell neki az a barátság, az a magasabb dolgokat látó lélek, amely barátjából esténként feléje áradt. Am barátja megvigasztalta. „Tudok én egy orvosságot a te számodra, — mondta. — Ismerek valakit, aki barát helyett barátod, sőt édesatyád helyett is, akit talán nem is ismertél, édesatyád fog lenni. Az Isten“. És beszélt Istenről, aki szeretettel fogadja a lélekben hozzá igyekezőket s csodálatos jóságával akkor is segít rajtunk, amikor semmit sem ad, akkor is balzsamként enyhíti lelkünk szenvedéseit, amikor egy vigasztaló szót sem ejt ki az ajka. S az árva ettől a perctől kezdve kereste Istent. Imádságában kereste, lelkében kereste, nem a filozófia vagy a tudomány üres szavaiban. Nem azért imádkozott hozzá, hogy kérje valamire, ha kért tőle valamit, csak azt az egyet kérte, hogy engedtessek meg az ő szent lelkét érezni magában. Tudta, hogy minden, amit csak kérhetünk, ugyanis másod-, harmad-, századrangu lenne emellett a legnagyobb kérés mellett. Istentől csak őt magát szabad kérni, semmi mást.

Mindnyájan árvák vagyunk bizonyos mértékben, bizonyos percekben, bizonyos körülmények között. Itt élünk a szürke hétköznapiak között s vágyakozunk egy barátira, egy lélekre, amely megért és akivel, ha csak együtt is vagyunk, már nemesbül és megnyugszik a lelkünk. Ezért kell imádkoznunk, hogy Istenben,

a mi egyetlen igazi barátunkban, édesatyánkban, megtalálhassuk azt a menedéket, amely a hétköznapi alacsonyosságai, fáradalmi, szenvedései és megpróbáltatásai közül kiemel. Az imádság egyedüli célja tehát az Istennel való találkozás.

* * *

Uram, nem tudom, mit kellene kérnem Tőled. Egyedül Te tudod, mi válik javunkra. Te jobban szeretsz minket, mint mi szeretjük magunkat. Ó Atyám, add gyermekednek azt, amit nem tudja, hogyan kérjen. Nem merek könyörögni csapásokért vagy boldogságért. De Eléd jövök. Feltárom szívem rejtekét. Lásd és tégy könyörületesség szerint. Büntess, vagy gyógyíts, dönts le, vagy emelj fel. Meghajlok akaratod előtt anélkül, hogy megérteném. Megadom magam csöndben és nincs más kívánságom, mint betölteni akaratodat. Taníts meg imádkozni. Imádkozz Magad bennem. Ámen. Fenelon.

*

Ó Uram, védelmezzon meg a Te kegyelmed a büntől. Hadd erősítem meg lelkemet a Te szerelmeddel minden kísértések ellen; ha lábaim eltérnek utaidról, ha szívem nem lesz többé templomod, fenyítő pálcád vezessen vissza az erény és béke ösvényeire. Ámen. Ford.: F. A. Martineau.

.....

Hozzászólás.

Kedves hitrokonom, mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Egy rendkívüli eset adja a kezembe a tollat, amelyet közölnöm kell Önnek, amely nem az én érdekem ugyan, de érdeke az Unitárius Egyháznak és az Unitárius társadalomnak. S. O. S.

Tragédia a mindennapi életből.

A temesvári ujságok február 27-iki számában itt rövidítve a következő hirt olvastam. „Sárdi Borbála nagykadácsi illetőségű 17 éves szolgáló leány gazdája házában a padlásán felakasztotta magát ma reggel 4 órakor. Mire tettét észrevették, már halott volt. Tettének oka bucsulevele szerint reménytelen szerelem“.

Megszokott és mindennapi hír az élet forgatagából. Mi összes temesvári unitáriusok ott voltunk a végtisztességen (kevesen vagyunk) az unitárius cselédleányok közül senki. Ez a pár szó az-hiszem eleget mond.

Mi itteni unitáriusok azonban másként fogjuk fel az esetet, mint az ujságok s könnyezve mondtunk utolsó bucsuszt az elköltözöttnek.

Egy szegénysorsban levő unitárius leány vetette el magától az életet. Miért? Megtudtunk minden részletet, amennyire lehetséges volt s fájó szívvel kellett tudomásul vennünk, hogy a megboldogult tapasztalatlansága miatt lett áldozat.

Vádolnom kell. Az egvik hitrokon, aki ismerte személyesen, egy izben megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu? Azt felelte reá „azt hiszem, hogy református vagyok“, tehát még azt sem tudta, hogy milyen vallásu. Kit kell hibáztatnunk ezért? Azt hiszem, nem kell ezt bővebben fejtegetnem. Sem templomba, sem vasárnapi iskolába nem járt Temesváron. Hát nem tanította senki sem a vallásra?

Vádolom a szülőket még az ő nagy fájaldalmukban is. Megvádolom azért, mert először is tulkorán engedték el erre a nagy távolságra alig 15 éves korában (3 éve van itt) s ha már elengedték, nem tanította ki senki sem őt arra, hogy miként vigyázzon magára egy ilyen nagy városban, ahol az erkölcsi élet ezer veszedelmének van kitéve. Nem akarom a többi okokat felhozni, mert hiszen az egy és igazságos Isten számon fogja kérni a cselekedetet mindazoktól, akiknek részük van benne, nem a mi feladatunk ezt elbirálni.

Jelen levelem célja jajkiáltásunkat az egyházhoz és az intelligens unitárius társadalomhoz eljuttatni.

Ne hagyják elveszni a távolba szakadt unitárius leányokat.

Ismételten kifejezésre kell juttatnom, hogy az egyház hathatós támogatása nélkül itteni s más városokban levő leányaink pásztor nélkül elszélednek és örvénybe jutnak, a mi kis egyházunknak nagy veszedelem. Tetemre hívok. Mentsétek meg lelkeinket.

Nagy Elemér.

Temesvár, IV. Strada I. C. Brațianu No 8.

Gondolkozzunk róla.

Örömmel vehetjük tudomásul, hogy az „Unitárius Közlöny“-nek circa 2000 előfizetője van. Feltételezhetjük, hogy olvasóinak száma jóval több (családtagok, ismerősök.) Ez a tekintélyesnek nevezhető szám a reménység szerint ezután még növekedni fog. Hatalmas eszköz lett és lehet e lap életünkben. Ebből kiindulva vetem fel a kérdést, hogy nem volna-e időszerű a lap szerkesztésében bizonyos újítást bevezetni?

Ahogy én látom, azokat a drága lapokat nagyon lefoglaljuk a különböző hírek közlésével, egyletekben végzett munkák ismertetésével, szereplők méltatásával. Nem akarom e közléseket elítélni, mert én is hiszem, hogy buzdítólag hat sokakra az elismerés. De vajjon mi lenne, ha minden egyházközség, minden alkalommal beküldené ezeket a jelentéseket s kérné annak leközlését? Hányszorosan kellene megnagyobbítani a lapot? Mennyivel jobb lenne szerintem, ha minden ilyen jelentés bemenne a központi Dávid Ferenc Egylethez olyan időben, hogy azt a titkár feldolgozhassa a minden évben tar-

tandó közgyűlésre és amennyiben ennek módját lehet ejteni, az így kapott általános jelentést, sőt az egyes körök részletes jelentéseit is külön évkönyvben megjelentetni. Erre a célra az unitárius naptárt is fel lehetne használni, ahol talán még jobban is érvényesülne. (L. a bpesti D. F. E. Évkönyveit.) Az így felszabadult hasábokat olyan cikkekkal megtölteni, melyek a népnek kedvesek, tanulságosak, melyek a hitéletet erősítik, fokozzák. A Közlöny eljut mindenfelé és ha nem jutott el eddig, gondoskodni kell, hogy *eljusson minden szórványban élő hívünkhöz*. Mekkora megtartó erő és propaganda eszköz lehet ez számunkra.

Hogy az így — valamivel bővült és átalakult tartalommal — megjelenő lapnak még a mostanin kívül mi volna a tárgyköre, azt biztosan megtalálnók, s hiszem, hogy mindig állana annyi anyag készen a szerkesztő rendelkezésére, melyből megtölthetné a hasábokat, hogy vigyenek azok mindenfelé hitet, reménységet, lelkesedést.

E pár sorban mindnyájunk gondolatát és különösen a missiói bizottságot akartam ilyen ultra ferelni. Szinte egészen készen van, a kezünkben van egy kincses bánya. Hatalmas olvasótábor, mely alkalmas a lelkesedésre, megelevenedésre. Ha helyes e gondolat, amit felvettem, akkor evezünk és ereszkedünk a mélyre, mert gazdag lehet a mi halfogásunk! Gondolkozunk róla! Fazakas Béla lelkész.

.....

Szórványaink.

Husvéti izenet.

„Jeruzsálem, Jeruzsálem! . . . hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá; és te nem akartad . . .“ A husvét történetéhez tartozik az események sorozatában Jézusnak ez a szép intelme. Mennyire szerette fáját, nemzetségét s mennyire szerette volna, ha közöttük eredményessé tehetné volna fáradozásait, munkásságát Istenországa drága értékei szempontjából De az övéi közé jöve és azok ötét be nem fogadák. Hiába akarta lelke értékeivel összetartásra, egyetértésre serkenteni nemzete fiait, fajtestvéreit, mert a hívó és buzdító intés nem használt. A széthuzás, az egyenletlenség tovább tartott. Midőn elkövetkezett reá a nehéz megpróbáltatás ideje s látta, hogy áldott munkájának minden törekvése meddő, hiábavaló . . . lelkéből feltör a fájdalmas kifakadás: „hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat . . .“

Ilyen fájdalmas és lelki munkára serkentő törekvés egyházi életünkben régóta a szórványokban szétszórtnan élő unitárius híveink számbavevése, felkeresése, összegyűjtése. Halogatásnak ma már egyházi, nemzeti szempontból helye nincs. A gondoskodást áldozatok árán is tennünk kell! Lelkészeink legjobb tudásuk szerint számbavették szétszórtnan élő unitárius híveiket, de nagyon sokan lehetnek

még olyanok, akikről nem tudnak, akik más felekezetűek közé elvegyülve, semmi életjelt nem adtak unitáriusságukról!

Az ilyeneket szeretnők felkeresni, felébreszteni s újból egyházunkhoz csatolni lelkileg is!

Ehhez az összegyűjtő, felkereső munkához szükségünk van az Unitárius Közlöny lelkes olvasótáborának segítségére. Egy levelező-lapon a „Püspöki Hivatal” címére (Cluj, Unitárius Kollégium) ne sajnálják az időt és fáradságot értesítést küldeni az olyan hitrokonnainkról, kik az unitáriusok lakta vidékeken kívül távol, itt-ott elszórtan élnek. Ha legalább megközelítő pontos címet kapunk, levél útján felkeressük őket, küldünk egyházi lapjainkból, unitárius szellemű iratainkból, nyomtatványainkból s így felvesszük velük az unitárius élet kapcsolatát. Szeretnénk minél több unitárius hitrokon testvért bekapcsolni a mi unitárius egyházi életünk munkálkodó szervezetébe.

Össze akarjuk gyűjteni testvéreinket, fiainkat és leányainkat az egyház anyai szárnyának oltalmába.

Adjanak életjelt, bizonyrágot, hogy törekvésünk nem hiábavaló.

i. j.

NŐK VILÁGA.

A Kolozsvári Unitárius Nők Szövetsége a múlt év tavaszán elhatározta, hogy a Kolozsváron szolgálatban levő vidéki leányokat összehívja s gondoskodik arról, hogy ezek a leányok vasárnapról vasárnapra délutánjukat nemes szórakozással töltsék el. A fenti terv megvalósítására bizottság alakult, mely Gyallay Pap Domokosné vezetése alatt meg is kezdte a szervező munkát. Megalkototta az Unitárius Vidéki Leányok Egyesületét, melybe ma husz és egynehány leány jár el a legnagyobb buzgalommal. Az egyesület a f. évi március 30-án rendezett előadása alkalmával bemutatta, hogy az eltelt tíz hónap alatt mekkora haladást ért el. A több számból álló műsoron, melyen énekek, szavalatok, szindarabok váltották fel egymást, a következők szerepeltek: Versekét adtak elő Sándor Józsefné (Homoródalmás), Szabó Lina (Nyárad-szentmárton), Birtalan Juliska (Kadács), Nagy Rebi (Homoródszentpál). Három egyfelvonásos szindarabban játszottak Antonya Sándorné (Homoródalmás), Pap Berta (Bencéd), Kubicsek Ilona (Tarcsafalva), Nagy Rebi (Homoródszentpál), Szilveszter Márta (Tarcsafalva), Csézár Póli (Kadács), Szilágyi Anna (Kolozs) és Nagy Magda (Homoródszentpál). Dr. Boros Györgyné elnöknő zárószavai után a szép számmal megjelent közönség azzal a megnyug-

vással távozott az előadásról, hogy a Kolozsváron szolgálatban levő vidéki leányok a szórakozás mellett tanultak is, ügyesedtek is közös összejöveteleiken.

Jelentés

a vidéki D. F. egyetli nőszövetségek évi működéséről.

Aranyos-Torda kör.

(Folytatás.)

1. Tordán a D. F. E. unitárius Nőszövetsége alakult 1928 október 7-én dr. Boros Györgyné, püspökné öméltsága részvételével. Vezetik: Lőrinczi Dénesné esperesné és özv. Velits Károlyné. Minden hónapban választmányi gyűlést tartottak. 1928 december 2-án vallásos estélyt rendeztek a templomban. Imát Lőrinczi Dénes esperes mondott, Orbán Balázsról előadást Kelemen Lajos tanár tartott. Szavalt Török theologus. Énekelt a D. F. egyetli ifjúsági dalárda Erdős Mihály karnagy vezetésével. Zeneszámokat adott elő az ifjúsági egyet vonós zenekara, melyet Veress Ákos ifjúsági elnök dirigált. Decemberben karácsonyfa-ünnepélyt rendezett a templomban a Nőszövetsége. 56 gyermeket látott el ruha, cipő fehérneművel, kb. 30.000 leu értékben. Kiosztottak még 170 darab szeretetadományt. Hozzájárultak az összes tordai nőszövetségek által felállított „Mindenki karácsonyfája” költségeihez. Február, március, április hónapokban műsoros teaestélyeket rendeztek. 1000 leuval hozzájárultak a tordai népkonyha költségeihez. Segélyeztek több beteg és szegény öregget pénzzel, fával. A D. F. egyetnek alapító tagja lett a Szövetség. Elnök Lőrinczi Dénesné, titkár Solymossy Iza. (Folyt. köv.)

Kolozsvári

Takarékpénztár és Hitelbank

Részvénytársaság

Cluj Piaşa Unirii (Mátyás kir.-tér) 7.

Fiókjai: Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, M.-Vásárhely, Nagyváradon és Temesváron.

Saját tőkái 143 millió lej.

Affiliált intézetek: Torda-aranyosmegyei Takarékpénztár Rt. Tordán, Alsófehérmegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. N.-Enyed.

Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Székelyudvarhelyen

és Sz.-Kereszturon, Szászrégeni Takarékpénztár és Hitel

Rt. Szászrégenben, Népbank Rt. Bánffy-

hunyadon, Szamosújvári Hitelbank

Betéteket elfogad.

Rt. Szamosújváron.

Betéteket elfogad.

Minden bankügyletet legelőnyösebben végez.

Engedélyezett devizahely. Áruraktárai a vasut mellett.

Egyleti élet és munkásság.

D. F. E. hírek Ürmösről. Az ürmösi D. F. E. négy csoportban fejt ki tevékenységet: 1. A D. F. E. minden vasárnap este vallásos estélyt tart. Ennek anyaga minden alkalommal bibliaolvasás, bibliamagyarázás, tanulságos és szórakoztató felolvasások, ének-, zeneszámok és szavalatok. 2. A D. F. E. Dalköre próbaórákat tart minden hétfőn a férfiak, kedden a nők részére és minden csütörtökön este összpróba van, mely alkalommal megbeszélések folynak a dalegylet ügyeiről. Legfőbb törekvése ezidőszert a Dalkörnek egy zászló beszerzése, e célra már rendezett is néhány dalestélyt, legutóbb az ifjúsággal karöltve február 2-án tartott egy estélyt, melynek sikere anyagilag és erkölcsileg kielégítő. 3. A D. F. E. kebelében alakult Nőszövetség mintegy 70 taggal folyó évi február hó 17-től működik s minden szerdán este összejövetelt tart. A gyűlések anyaga: ima, ének, nőket érdeklő szakfelolvasások, azoknak megbeszélése, szórakoztató felolvasások, szavalatok s a betegek látogatásáról való beszámolás, esetleges segélynyújtásoknak megbeszélése. 4. A D. F. E. kebelében működő Ifjúsági Kör, amely 1929. évben alakult s ez évben minden szombaton este összejövetelt tartott. Minden alkalommal lelkész és énekvezér vezetésével tartattak az összejövetelek, melyeknek anyaga: ének, felolvasások az ifjúsági lapból s a kiadott munkaprogramból, megbeszélések, kisebb párbeszédékek és szindaraboknak betanulásához szükséges utasítások és felvilágosítások, tanulságok levonása, szavalatok, magyar költők imertetése költeményeik felolvasása által. Résztvevők száma 30—60 közt váltakozik. Szinpadi felszerelés céljára rendezett a kör a folyó évben két estélyt, melynek jövedelméből és elnökének buzgó tevékenykedéséből egy csinos szinpadot, szinfalakkal és függönnyel állítottak elő. A munka csendesesen folyik tovább s a jövő iránt jó reménységgel vagyunk.

Matiné Szászrégenben. A maroskőri D. E. 1930 február 16-án délután 4 órai kezdettel a szászrégeni unitárius leányegyház-köztség rendezésében jól sikerült matiné-t tartott. Dr. Fekete Gyula mély, tartalmas elnöki megnyitójában a lelki és anyagi világ közötti párhuzam huzásával méltatta a lelki világ kimagasló alakjait, ismertette azoknak hatását az egyén és társadalom életére. Megemlékezett Dávid Ferencről, mint az egyetemes emberi élet egyik kimagasló alakjáról és a róla elnevezett egyletnek céljáról. A kitünő stílusú, mély gondolatokkal telt megnyitó nagy hatást tett a nagy számban megjelent intelligens közönségre. Halmágyi János köri esperes tartott az „Élet vallása” címen szabadelőadást A rokonszenves megjelenésű, kellemes hangú esperes gyönyörűen felépített szabadelőadása alkalomszerűségénél fogva is mély hatást váltott ki a hallgatóságból. A felekezet közötti testvériségnek megható példáját adta ismét Téczy Sándor ref. elemi isk. igazgató, ki ifjúsági dalárdájával két ízben szerepelt.

A jézusi szeretet hatja át az egész embert, ki Régenben gyönyörű kulturmunkát végezve, minden perce le van kötve, de mikor tervünkről hallott, ő maga ajánlotta fel, hogy ünnepélyünk szebbé tételére, ő is közreműködik dalárdájával. Azonkívül még szavalt is. Ürmösi Károlyné: „Bocsásd meg a mi vétkeink“ című költeményét adta elő nagy hatással. Legyen itt is köszönet mondva neki szíves közreműködéséért. Török Elek a tőle már megszokott művészi módon szavalt el egy alkalmi költeményt. A rendezés nagy és fáradtságos munkájáért legyen köszönet mondva Bálint Endre egyházközségi gondnoknak, ki fáradtságot nem ismerő tevékenykedésével hozta egybe és szervezte meg a leányegyházközséget is. Köszönet legyen mondva a többi közreműködőknek: Kovács Dénes mérnök, Inczeffi Lajos kocsigyártónak, László Péternek, Gegyi Bélának és a többi rendezésben részt vett hívünknek. Az ünnepély iránt felekezeti és társadalmi különbség nélkül nagy érdeklődés nyilvánult. Szép számmal gyűltek össze s a begyűlt összeg a leányegyházközség anyagi alapjának a megtételére fordítottat. Fülöp Zoltán M. D. F. E. titkár.

A pipei D. F. Ifjúsági Egylet f. év március 9-én erkölcsileg és anyagilag szépen sikerült műkedvelői előadást rendezett a következő műsorral: 1. „Emlékezés Dávid Ferencre“, felolvasott lelkész. 2. „Déva vár rabja“ (Ürmösy Károlynétól), szavalta művészi érzékekkel Orbán Áron. 3. „Virágfakadás“ vigjáték 1 felv.-ban. 4. „Szaporodás“ — comedia. 5. „Törvényszéki jelenet“ — comedia. 6. „Ilyen ez a kutya élet“ — (dialog). Előadták: Gergely Áron, Bálint Sára, Bálint György, Orbán Gyula, Fazakas Ilona, Bálint Dómos, Orbán Vilma, Bálint Juli, Simó János, Gergely Mózes, Simó Béla, Gergely Áron, Burus András és Bálint István. Ifjaink sok lelki élvezetet nyújtva a közönségnek.

Az iszlói D. F. E Ifjúsági Köre 1930 febr. 2-án ugy anyagiakban, mint erkölcsiekben igen jól sikerült műsoros estélyt tartott, amikor felolvasott Ács István aa. Monologot adott elő ifj. Toth Ferenc. Színre került: „A suszterinas“ 1 felvonásos vigjáték, amelyben szerepeltek: Iszlai Róza, Nagy Ilona, Demeter Anna, Bartha Mariska ifju leányok, továbbá Kodok Mihály, Kodok Árpád ifju legények. Továbbá: „Bálintbá irni tanul“ egy felvonásos vigjáték, amelyben szerepeltek: Demeter Anna ifju leány, Kodok Mihály és Kodok Árpád ifju legények. Bezárta egy dialog, amit előadtak: if. Toth Ferenc és Bartha István. A szereplők mindnyájan igen jól megállották helyüket. Meglátszott rajtuk tanulni vágyó nemes hajlamok. A betanítás nehéz, de kellemes munkáját ügyszere-ttel özv. Keresztélyné sz. Fekete Piroska h. tanítónő végezte dicséretre méltó buzgósággal. Előadás után reggelig tartó szolid táncmulatság volt, amelynek tiszta jövedelmét az ifj. egylet tanszerek beszerzésére az iskolának ajándékozta.

A Dávid Ferenc Egylet vasárnap, ápr. hó 6-án d. e. 11 órakor *Channing emlékünnepe*lyt rendez az Unitárius Kollegium

disztermében, melyre minden érdeklődőt tisztelettel meghív. Műsor: 1. Énekel a főgimnázium énekkara. 2. Megnyitót mond dr. Boros György püspök. 3. Jékey verseket szaval Fülöp Árpád papnövendék. 4. Énekel Puksáné Boros Irén urhölgy harmonium kísérettel. 5. „A lelkiismeret vallásának apostola“ címen felolvás dr. Varga Béla. — Channing Ellery Vilmos (1780—1842) bostoni unitárius lelkész, akit Reman a XIX. század szentjének nevez, egyike volt a legnagyobb vallásos személyiségeknek. A kereszténység nagy eszményének: a szellemi szabadságnak és az embertestvériségnek gyakorlati megvalósításán fáradozott lankadatlan erővel és kitartással. A rabszolgaság megszüntetése és a munkásosztály lelki és erkölcsi nivójának emelése körül oly halhatatlan érdemeket szerzett, amelyek őt, mint társadalmi reformátort is az emberiség legjobbjai közé emelik.

Buzaházán 1929 nov. 17-én megalakult a Nők szövetsége, melynek elnöke lett: özv. Nagy Imréné Nagy Rebeka; alelnökök: ifj. Marton Józsefné és Kiljén Domokosné; titkár: P. Szentmártoni Olga; pénztárnok: ifj. Nagy Pálné. Megalakuláskor ki lett mondva, hogy a szövetség minden szombaton este tart összejevetelt, ami eddig be is tartatott. Ének, szabadelőadás, felolvasás, szavalat és tere-feré a tárgyai. Más vallásuak is szívesen jelennek meg az esteken. Eddig négy új áttérőt kaptunk, de még remélünk többet is. — A buzaházi ifjusági egyesület bár a „Gazdakör“ kebelében, de „Dávid Ferenc“ szellemében tartja előadásait. Karácsonykor, újévben és hushagyó kedden este szinelőadásokat rendezett. Megalakult kebelében a „Tüzoltó egyesület“, „Műkedvelők egyesülete“ és a „Sport egyesület“, egy és ugyanazon elnökség vezetése mellett. Tervbe vette a kulturépület befejezését, kugliépítést és sportterület rendezését, rádió vagy mozgó beszerzését.

P. Szentmártoni Bálint

ERDÉLYI BANK

ÉS TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
CLUJ—KOLOZSVÁR

Saját tőkéei 100 millión felül

Székház :

Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 32.

Fiókok :

Arad, Braşov, Oradea, Sibiu, Timişoara,
Târgu-Mureş, Turda, Carei.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Boldog és kellemes husvéti ünnepeket kívánunk kedves munkatársainknak és olvasóinknak.

Hymen. Örömmel vettük az alábbi hirt: Fekete József iszlai lelkészünk bájos leányát, Irént, 1930 február 17-én eljegyezte dr. Adorján Gyula budapesti hivatalnok. Isten áldását kívánva gratulálunk.

Hirdetés. Lőrinczy János tordai segédlelkész lelkészi oklevele elveszett. Az egyházi főhatóság (549—1930 E. K. T. sz.) az oklevelet semmiesnek nyilvánítja, bárki birtokában is legyen, s az oklevél helyett másodlatot állíttat ki.

Apa és fia ünneplése. Tudósítónk jelentése szerint az idei esperesi vizsgálat alkalmával meleg ünnepség folyt le Székelyszentmihály egyházközségének keblai tanácsi gyűlésében. Pap Zsigmondot ünnepelték, aki egyfolytában 25 évig volt a népes egyházközség legbuzgóbb és legmunkásabb presbitere. Több cikluson át példásan töltötte be az egyházközség főgondnokságát s ez idő alatt becsületes ügyvezetésével, egyenes, szókimondó modorával a három polgári községből álló ekléziát a legszebb egyetértés útján vezette. Erdemei elismerésül az esperesi vizsgálat gyűlésén örökös tiszteletbeli presbiternek választották meg és helyét Mózes fiával töltötték be. Ugyanez a gyűlés foglalkozott Pap Zsigmond nagyobbik fiának, Gyallay Pap Domokos írónak a Kisfaludy Társaságba történt beválasztásával. Gyallay Pap Domokost az egyházközség lelkes átiratban üdvözölte kitüntetése alkalmából. Örülünk, hogy Székelyszentmihály egyházközségünknek mostani földult, szomorú állapotában alkalma volt érdemes fiainak ünneplésében lelkileg összeforradni. Sz. I. S.

A haranglábi unitáriusok áldozatkészsége. A haranglábi kicsiny unitárius egyházközség hívei megkapó példáját adták hitükhöz és egyházukhoz való ragaszkodásuknak. Nyolc éven keresztül művelték az egyházközség három hold földjét, ebből a jövedelemből az összes egyházi épületeket rendbehozták és a képét megváltották. Most egyhangulag a legnagyobb lelkesedéssel elhatározták, hogy az egyház tulajdonát képező eddig parlagon hevert félhold szőlőhegyet beültetik egyházi munkával s már három nap alatt készen is lettek a rigolirozásával. Az asszonyok pedig magukra vállalták a szőlő beültetését és megművelését. Saját szorgalmukkal igyekeznek az amúgy is szűkös anyagi viszonyok között élő egyházukat erősíteni, szemelött tartván azt az igazságot: segíts magadon s megsegít az Isten. Szolgáljon utmutatóul a haranglábi unitárius hívek áldozatkészsége és egyházépítő munkája.

Taft H. Vilmos

Lapzártakor értesültünk az amerikai unitáriusok kiváló folyóiratából, a *Christian Register*-ből, hogy Taft H.

Vilmos, az amerikai Egyesült-Államok négy éven át volt elnöke és Amerika legfőbb bíróságának, a Supreme Courtnak is elnöke, március 8-án hirtelen elhunyt. Az amerikai unitáriusok eme nagy veszteségére jövő számunkban még visszatérünk.

Nyugtázás. Az egyeslet pénztárába február 23-tól március 23-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Dr. Bella Edéné Marosvásárhely, Árkosi László Felsőszentmihály, Sigmond Tamás Kökös, Barabás Gábor Árkos 1928-ra; Máté Sándor Bágyon, Ambrus Domokos Szederjes, özv. Bedő Józsefné Okland, Dancs Lajos Árkos, Benczédi Ferenc Tarcsafalva, Benczédi Irénke Kolozsvár 1929-re; Vári Vilma Glogovác, Borbély Nagy Miklós, ifj. Zalányi Samu Torda. Gyarmathy Dénes Székelykeresztur, Dahlström Kálmánné, Kiss Endre, id. Barabás Lajos, Lőrincz Károlyné Árkos 1930-ra; Fazakas Józsefné Fiátfalva, Sándor Gergely Kénos 1927—1930-ra; Gergely János Hosszufalu, Veress Barabás Árkos 1927—1928-ra; K. Nagy Simon Szabéd, Palatka Domokos Balázsfalva 1928—1929-re; Unitárius Egyházközség Szentábrahám 1923—1926-ra, Szentábrahádi D. F. Ifjusági Egyesület 1925—1927-re.

Alapító díjának kiegészítésére fizetett Tana Sámuel Sepsiszentgyörgy 500 Leut.

Emlékadományul fizettek: Vári Vilma Glogovác, Árkosi László Felsőszentmihály, Ambrus Domokos Szederjes, özv. Bedő Józsefné Okland, Sikó Lajos, Szathmáry Gábor Kolozsvár, Lengyel Györgyné Nagyenyed 40—40 Leut. A Dávid Ferenc Emlékre fizetett Sikó Lajos Kolozsvár 50 Leut.

Hátralékos előfizetőinket kérem, hogy díjaikat sziveskedjenek hozzám juttatni külön megkeresés elkerülése végett.

Kolozsvár, 1930. márc. 23-án. Gá j f i L ő r i n c, pénztárnok.

.....

Irodalom.

Fiatalság és fiatalság. (A Kévekötés, az Unitárius Közlöny és az Unitárius Egyház összeszólalkozásához).

Öregek dolga a taktika, fiatalok dolga a dühös falnakrohanás. Így látom most. Régebben másként gondoltam. Azt hittem, helytelenkedhetünk, megpüfölhetjük egymást s talán megverődünk, öregektől; de végül kibékülünk, mi, fiatalok. Csakhogy, úgy látszik, öregek dolga a taktika. Nem tudom, miért, mi célból, mi terv alapján íródik in genere az Unitárius Egyház, de érzem a „szándékot“, hogy nem elégszik meg az Unitárius Közlöny és a Kévekötés elvi ellentéteivel, hanem azt mesterségesen elmélyíteni törekszik, egymásra heccel fiatalokat, akiknek minden véleménykülömbiségeken túl az volna a rendeltetésük, hogy egymásra találjanak.

Fiatalságom jussán megmondom:

elavult érdekszférák ne vonjanak béna vonzókörükbe fiatalo-

kat, akik meggyőződésüket ha egyszer megmondották, nem azért mondották, hogy mankót kapjanak hónuk alá és elnyerjék a „támogatást“, amire büszkén füttyöt hánytak ;

naivságunkat arra ne használják, hogy naiv bőrünket kényes kezükre huzzák azok, akik égési sebek nélkül akarnak hozzájutni a sült gesztenyékhez ; hiszen a mi szánkban ugyis csak keserű utóíz marad azoknak az ismeretlen zamatoknak utána, amiket csak ők élveznek s amiket külföldben csak élvezzenek, de a mi bőrünket, könyörgöm, hagyják ki a számításból ;

fenntartom magamnak a jogot, hogy egyaránt szerethessem a szóhoz jutott Cseke Pétert s azokat, akik nem jutottak szóhoz ; s ne akarják elidegeníteni tőlem érdektelen szavukat azzal, hogy úgyessen „érdekeltté“, pártossá varázsolják ;

a régihez ragaszkodó s a múlt felé is hidakat kereső Szent-Iványi Sándort öregek ne játsszák ki öregnek a radikálisabb és fiatalosabb hevű, de hasonló öreg Balázs Ferencsel szemben, ne akarják a közöttük fennálló elvi ellentéteket személyi ellentétekké élesíteni és ne akarják az ifjak rokonszenvét egyiktől a másik javára elfölényeskedni. Nem kétlem, hogy bizonyos köröknek abból haszna lesz, de nem lesz haszna a szóban forgó személyeknek és nem lesz haszna az ifjuságnak. Hogy buján tenyésző buzatáblánkon melyik kalász verekedik több napsugárt magának, bízzák azt a buzakalászok belső erejére s konkollyal ne gyengítsék egyik növést sem, mert mindeniknek ártanak vele ;

s ha a tékozló fiút szeretem, szerethessem a tékozló fiu bátyját is.

Ehhez jogom van s joga van minden fiatalnak. Mesterségesen szeretetet szítani nem lehet, de gyűlöletet igen ; ne szítsanak azonban haragot azok, akik a Krisztus evangéliumát hirdetik s ne úgy, hogy a végén még rám is főrmedhessenek : rágalmazó, hol a mi fullánkunk ? Öregek dolga a taktika, fiataloké az érzékenység ; bár tévedtem volna, de az eszemet hamarább megcsalhatják, mint a szívemet.

De szabad a szó és ki meri kétségbe vonni, hogy ezeket elmondani nem jogom, hanem kötelességem volt ? Székely László.

BELLE ZOOLTÁN

FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME
Cluj-Kolozsvár Mátyás király-tér 25

„Szívemet hozzád emelem”

Női Imakönyv, szerkesztőségünkénél megrendelhető :
tefér kötés 200 L., bőrkötés 200 L., egyszerűbb bőrsarokkal 100., 80. és 60 Leu.

Nyilatkozatok.*

Nyilatkozat.

Az „Unitárius Egyház“ c. lap múlt évi utolsó számában a kolozsvári unitárius főgimnázium zenetanári állásának betöltését illetően kritikai megjegyzéseket tesz, tanácsokat osztogat Ütő Lajos elemi iskolai igazgató tanítónk személyével kapcsolatban. Erre a teljesen téves megállapításu cikkecskére a következő nyilatkozatot küldtem volt el Ütő Lajos lelkész, az említett lap szerkesztőjének címére:

„Nyilatkozat.

Az Unitárius Egyház 10—11. számának 100. oldalán Ütő Lajos kolozsvári elemi iskolánk igazgató-tanítója munkásságát érdem szerint méltatja a Főtanács alkalmával előadott karénekszámokkal kapcsolatban. Ezt bevégezve felteszi a kérdést, hogy „miért kellett őt egyik munkamezőről leszorítani és mással helyettesíteni akkor, amikor erre *semmi indok és kellő magyarázat nincs*. Stb.“

Még gondolni sem akarok arra, hogy cikkirót valaki ilyen értelemben informálta volna, mert ebben az esetben kénytelen volnék az illető informátort rosszhiszeműséggel vádolni, hanem az egész idevonatkozó cikkrészletet jóhiszemű, de téves alapokon nyugvó egyéni reflexiónak tekintem, amelyet egyetemes egyházunk, közelebbről pedig a kolozsvári kollégiumunk iránt való szeretet féltő gondja sugallt. Kétséget nem szenvedhet ugyanis, hogy az említett „egyik munkamező“ nem más, mint intézetünk zene-énektanári tanszéke“.

A továbbiakban idéztem az 1925—26. isk. évtől kezdve az inspektori látogatások jegyzőkönyveinek azokat a részeit, amelyek minden isk. évben Ütő Lajos ig.-tanító zenetanári képesítését kifogásolják és felhívják, hogy szerezze meg az állami konzervatoriumi vizsgát. Majd így folytattam:

„Ezen jegyzőkönyvi megállapításoknak természetes következménye volt, hogy midőn annak idején tanáraink okmányait felterjesztettük a miniszteriumba, hogy részükre a törvény által előírt működési engedélyt megkapjuk (autorizatie), a válaszképpen érkezett miniszteri leirat (166291—1927. sz. 1927. dec. 29. keltezés) idevonatkozóan ezt mondja: „... értesítjük, hogy láttamoztuk az összes aktákat a következő megszorításokkal:

*) Ez úgy további elmérgesedése, esetleg hirlapokba való kerülésének veszélye arra bírta a Dávid Ferenc Egylet Elnökségét, hogy e nyilatkozat közreadását lapunkban megengedje. Az *audiatur et altera pars* elvénél fogva azonban leközzöljük Ütő Lajos igazgató-tanító ur nyilatkozatát is. Hisszük, hogy az ügyre vonatkozó észrevételek elmondása nem fog újabb ellentéteket kiváltani, hanem e nyilatkozatokkal ez az egész ügy ismét visszatérődik a normális utra. Természetesen e nyilatkozatokban foglaltakért íróik felelnek. Szerk.

Nem láttamoztuk az Ütő Lajos urét, aki nem kaphat működési engedélyt liceumra, mivel tanítóképzői oklevele van.“ ...

Ekkor azonban már a tanév derekán voltunk s így egyházi vezetőségünk arra hivatkozva, hogy évközben nehéz dolog zene-tanárt változtatni s egyáltalában kapni, kieszközölte, hogy az iskolai év végéig Ütő Lajos maradjon meg állásában. A tavaszi (1928.) pedagógiai vizsgálat jegyzőkönyvére válaszképpen érkezett miniszteri leiratban intézetünk megintetett. A kifogások között szerepel Ütő Lajos ügye is. Az erre vonatkozó rész így szól: „Ütő zene-tanító ur (maestru de muzică) tegye le sürgősen az állami vizsgát, hogy megszeresse a diplomát.“

Ezek után a mult 1928—29. iskolai évben már új zene-tanárt kellett ideiglenesen alkalmaznunk s csodálatosképpen ezért semmi aggódó felsóhajtás senki részéről nem történt. A folyó iskolai évben szintén azért kellett mást alkalmaznunk ugyancsak ideiglenes minőségben, mert Ütő Lajos részéről az állami képesítés megszerzését illetően tudtunkkal semmi lépés sem történt, működési engedély pedig legalább a kezdő lépések megtétele nélkül részére nem szerezhető. Arra nézve, hogy Egyházi Főhatóságunk nevezett atyáknak alkalmazhatása érdekében minden lehető megtett a tanítástól való eltiltása után és idegen tanerő alkalmazása idején is, idézem a közetkező leiratot :

Sz. 598/1929.

E. K. T.

Kollégium Igazgatóságának

Helyt.

Sajnálattal értesitem Igazgatóságot és Ütő Lajos afiát, hogy a miniszteriumhoz beadott többrendbeli kérések, előterjesztett adataink és részben a Magyar Párttal együttesen tett személyes eljárásaink dacára a közoktatásügyi miniszterium nem engedélyezte, hogy Ütő Lajos afia a kolozsvári főgimnáziumunkban éneket taníthasson, mert nem fogadta el kellő képesítésnek a tanítói oklevelet és a kolozsvári „partikuláris“ Konzervatórium bizonyítványát és megemlíti, hogy a kolozsvári állami Konzervatóriumtól nem szerezte meg a törvényes képesítést s végül nem látta bizonyítottnak, hogy 10 teljes éven át működött volna a magánoktatási törvény életbe-léptetése előtt megszakítás nélkül középiskolában.

A jövőben is meg fogjuk kísérelni, hogy esetleg a viszonyok változása folytán az engedélyt megszerezhessük, de mindenesetre tanácsos, hogy Ütő Lajos igazgató-tanító afia a helybeli állami Konzervatóriumtól szerezzen képesítést.

Kolozsvár, 1929. április 11.

Püspök helyett:
Dr. Varga Béla
főjegyző.

Talán elég lett volna csupan ezt a főhatósági leiratot közölnünk, amely minden kételkedőnek ebben az ügyben világos választ ad, azonban a vád teljes megcáfolása céljából ismertettük az ügy előzményeit is, hogy a következményt mindenki logikusnak lássa.

Tudom, hogy az a lap, amely szeretett Egyházunk nevét viseli mindenütt, mindenkor és mindenben az igazságot keresi s remélem, hogy ebben az ügyben meg is kapta azt. Egyre azonban legyen szabad figyelmét felhivnom. Valami beteges lelki elváltozás következtében manapság olyan jelenségek tűnnek fel, hogy kis Egyházunk keretein belül mind többen és többen akarják a martirszerpet játszani, amelyhez a kellő informálódás nélkül megírt cikkek csak fölösleges tápot nyújtanak.

Ez ellen a magacsínálta mártíromság ellen fel kell vennünk végre a harcot szóban és írásban. Ha ez a pár sor is hozzájárulna ahhoz, hogy a műmártíromság töviskoszoruját egyszerű, türethetően viselhető polgári kalpaggá változtassa át, célját teljesen elérte.

Még csak azt jegyzem meg, hogy fenti nyilatkozatot a magam igazolására küldöm be, mert mint az Igazgatóság előadójának, nekem volt kötelességem, hogy a f. tanévre a zenetanári tanszék betöltésére javaslatot tegyek annak idején, amely előterjesztésemet aztán az Igazgatóság elfogadta, egyházi Főhatóságunk aprobálta. Egyébként az Útő Lajos esete ugyanaz, mint a Kendi kollégáé Székelykeresztúron.

Kolozsvár, 1930 jan. 26.

Gálffy Zsigmond
a kolozsvári unitárius koll. igazgatója.

Csodálatos, sajnálatos és érthetetlen módon helyreigazító nyilatkozatom az említett lap következő 1930. 1. és 2. számainak egyikében sem jelent meg, habár a szerkesztő erre írásbeli ígéretet tett. Nem volnék megnyugodva, ha főgimnáziumunk zenetanári állásának betöltését illetően minden bocsületes unitárius lélek ne a való tényállást látná s a szintiszta igazság megállapítását nem befolyásolhatja az a szempont, hogy valakire nézve talán kényelmetlen lehet. Mivel pedig az „Unitárius Egyház“ aktaszerűen bizonyított igazamnak nem adott helyett, arra kényszerültem, hogy Unitárius Közlönyünkben helyezzem el helyreigazító soraimat.

Igaz, hogy az „Unitárius Egyház“ két utóbbi számában visszatér az ügyre: az 1. szám közli, hogy az 1930. 10—11. számban megjelent cikkért a felelősséget Útő Lajos ig. tanító vállalja, a 2. számban meg azt olvassuk Útő Lajos ig. tanító aláírt nyilatkozatában, hogy a mult évi 10—11., valamint a folyó évi 1. számban megjelent cikkeket nem ő írta és azok téves információk alapján íródtak. Később tudta meg, hogy a minisztérium részére a működési engedély megadása elől mereven elzárkozott. Nem kapunk feleletet azonban arra a kérdésre, hogy a téves információk kitől erednek? Mi az a „később“ határozatlan formájú időhatározó?

A fennebb idézett E. K. T.-i értesítést 1929. áprilisában megkapta, ennél „később“ tehát nem tudhatta meg a miniszteri döntést. A mult évi őszi főtanácsi ülések pedig, amikor — gondolatom szerint — a „téves információk“ megszülettek, mindenesetre április után tartattak.

Prédikáljuk a szószékről, tanítjuk az iskola katedrájáról, hogy az igazságot nem szabad véka alá rejteni. Mindez azonban keveset ér, ha magába a mindennapi élet változatos viszonylataiba nem visszük be ezt az elvet.

Összefoglalva röviden az elmondottakat, ebben az ügyben az igazság a következő:

1. Az illetékes állami tanügyi hatóságok kifogásolták Ütő Lajos képesítését főgimnáziumunk zenetanári állásának betöltését illetően s részére a működési engedélyt nem adták meg. *Ez az egyedüli oka annak, hogy 1928. szeptember 1-től (tehát még az én igazgatóságomat megelőző időtől) nem ő tanítja az ének-zenét intézetünkben.*

2. Egyházunk illetékes végrehajtó szervei minden törvényes utat és módot felhasználtak, hogy részére a működési engedélyt — ha ideiglenesen is — megszerezzék s hogy ez nem sikerült, nem rajtuk mult. (L. az idézett főhatósági leiratot.)

3. Az az állapot, hogy a jelenben egyetlen unitárius vallású, államilag elismert képesítésű, sem e képesítés megszerzése céljából az állami zenekonzervatórium egyéves kurzusára, régi jogon beiratkozott zenetanár — sem állásban, sem állás nélkül — nincs, arra az illetékes tanügyi hatóságunk Előljáróságát, hogy ideiglenesen alkalmazott másvallású, óradíjas tanerőkkel lássa el e tanszéket.

Kolozsvár, 1930. március 10-én.

Gállffy Zsigmond
az unitárius kollégium igazgatója.

* * *

Nyilatkozat.

Gálfi Zsigmond igazgatónak a kolozsvári unitárius főgimn. zenetanári állásának ügyében az Unitárius Közlöny-ben a Dávid Ferenc szellemével össze nem egyeztethető tónusban megírt cikkére válaszolva mindenképp ki kell jelentenem, hogy én a magam részéről mindent megtettem, hogy ez ügyet Egyházunk belbékéjének megóvása céljából tovább ne bolygassuk; sajnos azonban, hogy Igazgató minden kísérlettől mereven elzárkózott s így én is kénytelen vagyok — már csak saját személyem megvédéséért is — arra az én tudomásom szerint a választ megadni, egyuttal pedig kijelenteni, hogy a továbbiakért semmi felelősséget nem vállalok.

Gálfi Zsigmond szépen felsorolja azon okmányokat, amelyek a zenetanári állással való eltiltásomat tartalmazzák, azonban azt kérdezem, hogy miért nem kérte be és közölte le a most alkalma-

zott zenetanárra vonatkozó okmányokat előbbi intézetétől is, amelyek csaknem szóról-szóra megegyezhetnek a rám vonatkozókkal, hiszen ő is ugy eltiltott zenetanár, mint én.

Távol áll tőlem, hogy én Kiss Eleket a legcsekélyebb mértékben is bántani akarnám, — akihez kollegiális és baráti érzés kapcsol — azonban Gálfi igazgató éppen ezt a tényt burkolta be abban a nyilatkozatban is, amelyet az én nyilatkozatom helyett velem az „Unitárius Egyház“-ban való elhelyezés céljából alá akart írtni, hogy intézetünkben jelenleg éppen az én esetem szerinti más vallásu zenetanár tanítja a zenét, mondván, hogy: „Mivel nem volt államilag képesített unitárius vallásu zenetanár sem állásban, sem állás nélkül, azért kellett Főhatóságunknak más vallásu egyénnel ellátnia e tanszékét“.

E mondatból nem látható, hogy e más vallásu egyénnek sincs semmi ilyen képesítése, hanem a mondat szerkezet miatt úgy tűnik fel, mintha e más vallásu államilag képesített zenetanár volna.

Azt is szememre vetették, hogy lett volna alkalmam eddig a diploma megszerzésére. De mikor? Hiszen először mindnyájunk működése elé az 1926—27 isk. évben gördített a Főigazgatóság akadályt. Az 1927. év nyarán a többi helybeli zenetanárok 2 hónapon át készültek az áll. konzervatorium utolsó évfolyamára való beiratkozás céljából teendő felvételi vizsgára, s addig én egyházi Főhatóságom utasítására Marosvásárhelyen román-kurzuson kellett résztvegyek s így e zenei vizsgára is nem készülhettem elő. Az 1928. év nyarán én is aztán minden előkészületet megtettem s szeptemberben beiratkoztam az áll. konzervatoriumba, azonban — ezt Gálfi igazgató is jól tudhatja — hirtelen közbejött operációit kellett kiállanom a Park-szanatóriumban s éppen e betegségem idejére esett a felvételi vizsga napja s így arra nem állhattam elő. Orvosi bizonyítvány igazolásával kértem a vizsga idejének 10—15 nappal leendő kitolását, azonban az intézet igazgatósága — hivatkozással a törvényre — e kérésemnek nem adott helyet. A múlt nyáron minden időmet aztán újból e vizsgára való előkészületre fordítottam, mert erős elhatározásom volt életem hátralevő részét még fokozottabb mértékben egyházi zeneügyünk előmozdítására szentelni, amelyre lelki biztatást éppen a múlt nyáron tartott karnagy- és kántorképző tanfolyamon megjelent kollegáimnak e téren nyújtott segítségem folytán éreztem. Mikor augusztus végén a Székelyföldről visszajöve bementem Gálfi igazgatóhoz ama bejelentéssel, hogy most újból beiratkozom a konzervatorium utolsó évfolyamára, azonban ezt csak úgy végezhetem el, ha a gimnáziumból nyerendő óradij terhére magam helyett a leányiskolába egész évre helyettesít állíthatok be, tekintettel arra, hogy a konzervatoriumban az órák nagyrésze éppen délelőtt van. E bejelentésem, illetve alkalmaztatásom elől Igazgató ridegen elzárkozott azon kijelentéssel, hogy már más érdekében taposott

E kijelentés végtelenül meglepett, mivel a juliusi E. K. Tanácsai ülésen tett bejelentése nem így szólott. Más különben is az áll. Konzervatóriumban a beiratkozások szeptember 10-én kezdődnek s a felvételi vizsga október első napjaiban tartatik s így még *más* sem iratkozhatott oda be. A Főigazgató ur pedig már ezelőtt 2 évvel a három helybeli főgimn. zenetanári állása ügyében azt a kijelentést tette, hogy addig nem tehet felterjesztést a miniszteriumba, amíg a IV. évre való felvételtől szóló bizonyítvány nincsen csatolva.

Ebből aztán arra a meggyőződésre jöttem, hogy 30 évi egyházi szolgálatom és a gimnáziumban 6 évi működésem után nem érdemeltem meg azt, hogy mikor az én esetemhez hasonló más vallású egyén is van, saját felekezetemnek eszébe jussak.

A múlt évben nem emeltem szót mellőzésem miatt, mert az akkori igazgató a Főigazgató ur által ez állás érdekében hozzáküldött *diplomás* egyénnek azt a választ adta, amíg nem tudja ez ügyben az én szándékomat, addig velem tárgyalhat s csak kórházba kerülésem után terjesztette fel az illetőt alkalmazás céljából.

Midőn néhai, kedves emlékü Sándor János elhalt, akkori Igazgató ur *kérésére* s főhatóságom megbízásából készséggel vállaltam és végeztem a zenetanári kötelelességeket is heti 19 órában, itthon az én iskolámban is folytattam munkámat heti 22 órában. S mégis e nagy munkakör mellett mindenütt becsülettel elvégeztem kötelelességemet, amit bizonyítanak azon ünnepek, melyeket 6 év alatt a gimnáziumban és a Főtanácsai ülések alkalmával rendeztem. Hogy munkámért mit kapok sohasem kérdeztem, hanem amit adhatott egyházam, köszönettel vettem. *De egyházamhoz mindig hű maradtam, főhatóságommal szemben mindig a legnagyobb tisztelettel viseltetem.* Egyházamhoz mindig a legmélyebb vonzalommal ragaszkodtam, amit bizonyít az is, hogy amikor a gimnáziumi heti 15 óráért havi 1900 leu óradijam volt, egyik helybeli egyesület heti 12 órai munkáért havi 4000 leu kezdő tiszteletdíj felajánlása mellett hívott ének- és zenekara vezetésére, mely miatt itt kellett volna hagynom egyházi munkásságom helyét a gimnáziumban, de akkor is győzött bennem az egyházam iránti szeretet, s a szerződés aláírása elől visszavonultam. Legutóbb pedig egy 3000 leu tiszteletdíjas mellékjövedelmet utasítottam vissza azért, nehogy a D. F. Vegyeskar működését kelljen ezáltal szűkebb keretek közé szorítanom.

Sajnos, van egy rossz természetem s ez az, hogy kérni nem tudok és nem is tudtam soha, hanem ahová egyházam bizalma állított, ott igyekeztem kötelelességemet tőlem telhetőleg s Istentől adott tehetségem szerint hiven, becsülettel betölteni.

Ezek után még csak annyit, hogy: az „Unitárius Egyház”-ban tett nyilatkozatomnak célja az volt, hogy ez ügyet ne szellőztessük, de ha más azt gondolta, hogy most engem a sárba tiporhat, kénytelen voltam ez esetet a magam részéről is megvilágítani.

	Egység- ár	Ösz- szesen
100. Murányi I. Szemelvényes biblia isk. használatra kötve		60
101. Kiss Ádám. Egyházi beszédek kötve		50
102. Szimonidesz L. A férfias hit füzve		30
102a Koronka A. Hétköznapi imák kötve		50

II. Tudományos művek.

103. Schwarz. Adalékok a legujabb theol. tört. kötve		50
104. Prohászka O. Föld és ég		100
105. Szitnyai E. Lélektan és logika		50
106. M. Guyon. A vallás szociológiája		100
107. Forel Ágost. A hipnotizmus füzve		50
108. Szabó Ervin. Marx és Engels I—II. kötve	60	120
109. Farkas József. Egyháztörténelem. I—II. kötve	50	100
110. Télfy J. Ethika v. bölcs. erk. tan. kötve		50
111. Dr. György J. Hit és haladás I-II. füzve	50	100
112. " Jézus és az ujszöv. "		60
113. " Az ujszövetség hittana füzve		50
114. " Dunai és Balkáni államok szövé. füzve		40
115. " Az ismeretlen evangélium		30
116. Achille Loria. A szociologia feladata kötve		50
117. Dr. Dodel. Mózes-e vagy Darwin?		50
118. A Kálvin Szövé. Lelkészi konferenc. emlékkönyve füzve		50
119. Dr. Toth Gy. Az Unitárius Egyház rendszabályai		40
120. Faber Oszkár. Keresztény szociálizmus		30
121. Farkas W. Pál. A szociálizmus története		30
122. — Márciusi emlékbeszédek		50
123. Theodor Parker. Sämtliche Werke		40
124. Szeberényi L. Mózes-e vagy Jézus?		20
125. B. Farkas S. Utazás Északamerikába		40
126. Egészségi tanácsadó (népies)		30
127. Száz magyar költő- és a nép dalai		40
128. A ker. egyház rövid története kötve		30
129. Berzsényi Dániel költeményei "		30
130. Toth Béla. Mendemondák "		50

A könyvek postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beki-
dése esetén szállítatnak. A postai költség a megrendelőt terheli.
Cím: Unitárius Iratterjesztő Cluj, Unitárius Kollégium.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj, Unitárius Kollégium küldendő.

Jégverés, tüzkár, betörés és baleset

ellen legelőnyösebben biztosít a

„MINERVA“ Biztosító R. T.

CLUJ-KOLOZSVÁR,

Calea Reg. Ferd. (v. Ferenc József-ut) 37.

(Saját székház.)